

2. Борытко, Н.М. Гуманитарная парадигма образования в контексте гендерных исследований// Гендерные исследования в образовании: проблемы и перспективы: сб. науч. ст. по итогам Межд. науч.-практ. конф. - Волгоград, 15-18 апреля 2009г. - Волгоград: Перемена, 2009. - С. 36-40.

3. Исаева Т.Е. Педагогическая культура преподавателя как условие и показатель качества образовательного процесса в высшей школе / Т.Е. Исаева. -Рн/Д, 2003.-312 с.

4. Колесникова, И. А. Природа гуманитарного знания / И. А. Колесникова // Социальные и гуманитарные знания. - 2001. - №3.

5. Флоренский П. А. Избранные труды. - М.: Изобразительное искусство, 1996. - 285 с.

ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Хижна О. П.

У статті розглядаються проблеми мистецької освіти студентів педагогічних університетів, формування їхніх ціннісних орієнтацій, пропонуються шляхи їх вирішення. Підкреслюється, що важливим завданням педагогічної науки є розробка системи художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, естетичні цінності, художньо-педагогічна підготовка, навчальна діяльність, мистецька освіта.

В статье рассматриваются проблемы художественного образования студентов педагогических университетов, формирования их ценностных ориентаций, предлагаются пути их решения. Подчеркивается, что важной задачей педагогической науки является разработка системы художественно-педагогической подготовки будущих учителей музыки.

Ключевые слова: ценностные ориентации, эстетические ценности, художественно-педагогическая подготовка, учебная деятельность, художественно-педагогическое образование.

This article deals with the problem of the art and pedagogical training of the students who are studying at the Pedagogical University and proposes new ways of their solution. It is important today that the main task of the pedagogical science is to make system of the art and pedagogical training of future teacher of music.

Key words: the art and pedagogical education, the scientific activity, the professional ability, the artistic and pedagogical training.

В умовах розвитку світової культури ХХІ століття мистецька освіта України набуває нових рис та виходить на якісно новий рівень, маючи чітку тенденцію до удосконалення. Мистецька освіта дозволяє зберегти національні надбання народу, формувати культурний фонд нації. У цьому контексті вар-

то зазначити, що лише у плеканні атмосфери потягу до Краси та Добра можна виховувати людину, яка володітиме почуттям власної гідності, соціальної відповідальності, цінуватиме духовні та матеріальні надбання, шануватиме індивідуальність кожної особистості, чутливою до навколишнього світу і буде здатною творчо збагачувати його, особливо в кризові й трансформаційні періоди суспільного розвитку, коли закономірно загострюється потреба у моральних орієнтирах, у виробленні стратегії мистецької освіти на основі пріоритетів інтересів особистості, її внутрішнього світу.

Загальносвітова системна криза духовності, демократичних і соціальних інститутів, глобальні проблеми, реформи, що явно буксують в Україні, роблять небезпідставною тривогу з приводу гуманітарної катастрофи. Технічні досягнення цивілізації, спокуса матеріальними благами змушують молодь, майбутніх учителів музики зокрема, з одного боку, шукати шляхи і механізми актуалізації й адаптації традиційних загальнолюдських цінностей до нових реалій. З другого – величезний потенціал духовності залишається істотно не задіяним в українському соціокультурному просторі. Якою постає роль в цьому потенціалі естетичного і як його оптимально задіяти – проблема малодосліджена і, безумовно, актуальна як сама по собі, так і в контексті більш широкої і не менш релевантної проблеми – специфіки консолідуючої функції духовних цінностей у розвитку українського суспільства.

Незважаючи на чималу кількість наукових розвідок з даної проблематики (зокрема, роботи В. Андрущенка, В. Баранівського, В. Беха, С. Клепка, В. Кременя, В. Лутая та ін.), цей аспект не отримав достатнього опрацювання. У наукових розробках Б. Гершунського, І. Зязюна проблема професійної підготовки майбутнього вчителя розглядається з погляду філософії освіти через категорії суб'єкта, цілісності, діалогу, саморозвитку, свободи. Науковий пошук В. Бутенка, І. Карпенко, Л. Коваль, А. Козир, Л. Масол, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової, Б. Юсова дали поштовх новому етапу наукових досліджень в галузі мистецької освіти в Україні, який сприяє становленню методології мистецької освіти як вчення про закономірності, принципи і методи пізнання і перетворення дійсності засобами мистецтва в особистісно зорієнтованому освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій – В. Крисаченка, М. Степика, О. Власюка, С. Здіорука, А. Оганова, М. Поповича, Ю. Габермаса, А. Ярошенко, в яких започатковано часткове розв'язання проблеми формування естетичних цінностей особистості, – покаже необхідність аналізу значного потенціалу естетичних цінностей в контексті формування культури художньо-педагогічної діяльності майбутніх учителів музики – що і є метою даної статті.

Початковою мірою антропологічного виміру суспільства є не лише матеріальний достаток, але й духовна розвиненість. Сакраментальні “Краса врятує світ”, “В людині все має бути прекрасним” залишаються красивими деклараціями, поки на рівні державних програм і механізмів їх практичної реалізації не буде усвідомлено, що людина і суспільство – це системи, в яких взаємозв'язаними і взаємозалежними є всі складові. Українське суспільство зможе досягти нової цивілізаційної якості за рахунок нової матеріальної і духовної якості людей. Щоб сформувати і виховати таку особистість, як мінімум, необхідно:

1) визнати духовну культуру пріоритетною в розвитку суспільства і, відповідно до такого визнання, істотно скоректувати комплексні зусилля системи освіти, виховання, індустрії дозвілля;

2) законодавчо закріпити: а) чіткі процедури впливу громадян на депутатів всіх рівнів; б) для посадовців всіх рангів – пріоритет прав і свобод громадян;

3) максимально культивувати: а) духовне, насичене змістом, піднесене, класичне, елітарне мистецтво, що сприяє індивідуалізації; б) національні, вітчизняні, слов'янські, православні, християнські художньо-естетичні традиції; в) вільний естетичний вибір та індивідуальну свободу; г) повноцінне задоволення різноманітних естетичних потреб і смаків;

4) подолати: а) атрофованість і дезорганізованість “середнього класу”, його виключеність з процесу керування державою; б) соціальну пасивність громадян, тобто інкорпорувати їх в роботу новоутворених інститутів громадського суспільства [7, 120-122].

Дисципліни гуманітарного, світоглядно-культурологічного та художньо-естетичного циклу знаходяться в центрі проблем, пов'язаних з формуванням ціннісних орієнтацій, заснованих на гуманістичних цінностях культури і освіти. На думку Г.М.Падалки, – “...переакцентування педагогічного мислення із завдань вузько-мистецького на широкий художньо-гуманістичний розвиток учня – нагальна потреба удосконалення сучасної мистецької освіти” [9, 59].

Сфера прояву естетичного поширюється на все буття людини, що дає підставу вважати його разом з етичним і релігійним початковою мірою антропологічного виміру суспільства. Немає такого явища, предмета, який не міг би стати об'єктом естетичного сприйняття. У створенні естетичних цінностей домінує суб'єктивне. Класичне визначення універсального, інваріантного критерію естетичної якості запропонував ще І. Кант, згідно з яким, таким критерієм є “незацікавленість суджень смаку”, “доцільність без мети”, при яких виникає почуття задоволення, не обтяжене прагматичними інтересами й метою [5, 322].

Естетичні цінності артикулюють себе через форму, символ, метафору. Вони чуттєво-конкретні і містять елементи абстрагування, ідеалізації, символізації тощо. Мова і значення естетичного будується на уяві та асоціаціях. Саме “галузь виразних форм, даних як самостійна й чуттєво безпосередньо сприймана цінність” є предметом естетики [10, 461].

В процесі естетичного сприйняття і відношення включається та функціонує весь психофізіологічний апарат людини. У різнобарвному спектрі естетичних переживань людина може виявитися в усіх своїх життєвих іпостасях. Найважливішою ознакою естетичних відносин та оцінок є їхній ні з чим незрівняний максимальний ступінь індивідуалізованості й свободи. Пояснюється це тим, що естетична думка ґрунтується на глибоко суб'єктивному відчутті задоволення й незадоволення. Воно менш за все піддається сторонньому контролю й тиску, тим більше що часто виникає інтуїтивно, несвідомо, наче осяяння.

В естетичних судженнях студентів, з одного боку, відсутня необхідність підкорення нормативним вимогам, всезагальним встановленням. Тому й самі

норми тут досить динамічні. Звідси виключно високий ступінь свободи естетичного вибору. Різноманіття оцінок обумовлене різноманіттям естетичних смаків. З другого боку, жорсткі нормативні вимоги поширюються, наприклад, на релігійне мистецтво з його проникненням у церковний простір.

Нерідко бувало, що нормативність примусово насаджувалася. Приклади тому – культура пролетарська, культура нацистської Німеччини, метод соц-реалізму, фанатичне нав'язування національного або іноземного. Їх об'єднує загальна особливість – ідея підкорення авторитету, партії, служінню державі, владі. В цьому випадку втрачається самоцінність і свобода естетичного вибору.

Естетичні цінності культивують індивідуальну свободу, співвіднесену з внутрішнім світом людини, з потребою зрозуміти й виразити себе. Естетичне породжується індивідуальністю й останній адресовано.

Отже, Україна, яка прагне бути дійсно цивілізованим, правовим, розвинутим, консолідованим, громадянським і суто демократичним суспільством, має проголосити гуманітаризацію як головний пріоритет [11, 81-90].

Україна є гетерогенним суспільством, в якому різні соціальні шари й етно-культури представляють різну ідентичність, що не зводиться до загального знаменника “українства”. Українська національна ідентичність (розуміється навіть як національна самосвідомість) не є унітарною, вона складно структурована й неоднорідна. Дефіцит національної та громадянської ідентичності приводить до реальної відчуженості держави від особистості та, як наслідок, – до високих установок на еміграцію. У контексті українських реформ важливо для збереження власної ідентичності знайти адекватні імперативи та ефективні механізми консолідації різних підсистем з перспективою інтеграції в базову архетипну модель української історичної системи як феномена європейської цивілізації. Європейський вибір нашої держави може розглядатися як внутрішній інтеграційний механізм самоорганізації сучасного українського соціуму.

Існує два види цінностей, що духовно опромінюють людське життя – релігійні та естетичні. Одні даровані тим, хто сповідує Віру, інші – всьому людству [8]. Їх консолідує потенціал невичерпний у тому значенні, про яке говорив М.Бердяєв “Без Бога неможливо створити нічого красивого. Без Бога можна створити тільки неподобство” [2].

Культуру художньо-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики ми розглядаємо як міру, на основі якої можна оцінювати діяльність у цій галузі, це саме той “фокус”, який переводить її на якісно інший щабель. При формуванні культури художньо-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики важливо враховувати такі аспекти:

1. Рефлексія педагога на власний художньо-педагогічний досвід. Для цього необхідно освоїти способи аналізу і варіювання умов, факторів, які їх супроводжують, і результатів локальних і масштабних педагогічних ситуацій з інших (насамперед, психологічних) позицій. Гнучкий підхід до художньо-педагогічного досвіду, кваліфікований аналіз і вибірково-оцінне ставлення до раніше засвоєних методів у поєднанні із засвоєнням нових знань забезпечують продуктивний синтез художньо-педагогічних знань, новий рівень професійної компетентності.

2. Рефлексія розкривається у використанні аналізу художньо-педагогічної діяльності та її результатів, що охоплює оцінювання професійного рівня, прогнозування професійної успішності, організацію самопізнання та самодіагностики, підтримання стійкого оперативного зв'язку (від вихованців, колег, адміністрації).

3. Формування орієнтувально-пошукової позиції педагога щодо будь-яких аспектів свого і "чужого" (запозиченого) художньо-педагогічного досвіду. Сформованість такої позиції забезпечує обґрунтований підхід до оцінювання можливостей і особливостей реалізації конкретних способів педагогічної взаємодії, визначення умов і меж їх застосування.

4. Формування цілісного підходу до аналізу проблемних художньо-педагогічних ситуацій. Особливість таких ситуацій в освітньому процесі полягає у наявності великої кількості учасників зі своїми ролями, способами взаємодії та інтересами.

5. Формування уміння розв'язувати завдання колегіально з іншими учасниками (вихованцями, колегами). Це забезпечує можливість зіставлення своїх поглядів з поглядами колег, батьків, пошуку оптимальних рішень не лише завдяки відстоюванню власних позицій, а й за допомогою аналізу інших пропозицій, спільного їх генерування.

З вищевказаного можна зробити висновок про те, що в процесі художньо-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музики відбувається формування естетичних орієнтацій, становлення культури художньо-педагогічної діяльності – професійної якості, що забезпечує його творчий розвиток. Перспективи вивчення означеної проблеми полягають у визначенні закономірностей розгортання художньо-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музики з урахуванням особливостей функціонування в освітніх закладах різного соціокультурного призначення. Подальший розвиток наукового осмислення модернізації мистецької освіти вчителя музики вимагає розгляду таких проблем, як професійне самовизначення майбутніх фахівців, шляхи забезпечення якості фахової підготовки в умовах євроінтеграції, проектування культурологічних основ художньо-педагогічної підготовки студентів.

Література

1. Андрущенко В. П. Національна доктрина розвитку освіти: потреба, принципи, пріоритети. Управління якістю професійної освіти. Збірник наукових праць. – Донецьк: ТОВ "Лебідь", 2001. – 372 с.

2. Бердяев Н. А. Смысл истории. – М.: Мысль. – 1990. – 175 с.

3. Власюк О. С., Крисаченко В. С., Степико М. Т. та ін. Український соціум / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: Знання України, 2005. – 792 с.

4. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. – Львів: Літопис, 2000. – 318 с.

5. Кант И. Соч.: В 6 т. – М., 1966. – Т. 1. – 654 с.

6. Ковалевич В.В. Гуманитарная ценность права в развитии украинского общества // Украина в системе современных цивилизаций: трансформации государства и гражданского общества: Материалы международной конференции. – Одесса, 2006. – С. 122-123.

7. Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С. Крисаченка. — К.: НІСД, 2004. — 648 с.

8. Оганов А. А. Эстетические идеалы // Философия: Университетский курс / Под общ. ред проф. С.А. Лебедева. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. — С. 454-478.

9. Падалка Г.М. Модернізація мистецької освіти як наукова проблема // Науковій вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського (зб. наук. праць), спец. вип. «Мистецька освіта: сучасний стан і перспективи розвитку», Ч. 1. - Одеса, ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2006. — 268 с.

10. Попович М. В. Концепція національної ідеї та механізми її впровадження // Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадєєв, Г. Ю. Носова та інші. — К: Український Центр духовної культури, 2005. — С. 5-25.

11. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О. С. Власюка. — К.: НІСД, 2002. — 864 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ТРУДОВОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

УДК 378.147+373.31:37.018

Чемоніна Л.В.

Статтю присвячено дослідженню проблеми підготовки майбутніх фахівців – учителів 1-4 класів – до організації трудового виховання дітей віком 6-10 років на основі гендерного підходу. Аналіз теоретичних джерел дозволив визначити основні шляхи підготовки бакалаврів, що навчаються за спеціальністю 6.010102 «Початкова освіта», до здійснення названого вище напрямку різнобічного розвитку особистості молодшого школяра з урахуванням досягнень гендерної педагогіки.

***Ключові слова:** гендерна педагогіка, гендерний підхід, готовність майбутніх педагогів, напрями виховання, трудове виховання.*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА В ТРУДОВОМ ВОСПИТАНИИ УЧАЩИХСЯ

Чемонина Л.В.

Статья посвящена исследованию проблемы подготовки будущих специалистов – учителей 1-4 классов – к организации трудового воспитания детей возрастной группы 6-10 лет на основе гендерного подхода. Анализ теоретических источников позволил определить основные пути подготовки бакалавров, обучающихся по специальности 6.010102 «Начальное образование», к обеспечению